

The combination of the Meshrano Jirga and the election of its chairman in Afghanistan

Kardan Journal of Law
2 (1) 1–18

©2020 Kardan University
Kardan Publications
Kabul, Afghanistan

DOI: 10.31841/KJL.2022.10

<https://kardan.edu.af/Research/CurrentIssue.aspx?j=KJL>

Received: 17 June 2020
Revised: 22 August 2020
Accepted: 19 November 2020

Khawaja Jamshid Seddiqi

Abstract

The National Assembly is the highest legislative organ of the Islamic Republic of Afghanistan. The National Assembly consists of two houses, (the Wolesi Jirga and the Meshrano Jirga). The Meshrano Jirga is made up of three thirds. Two-thirds are elected members and one-third are appointed by the president. The term of membership of two-thirds elected members is three years and four years, but the term of membership of appointing members is five years. The difference in the term of membership of the elected and appointed members has raised questions about the election of the Speaker of the House of Meshrano Jirga. The speaker of the Meshrano Jirga must be elected for a legislative term. The term of membership of elected members does not correspond to a legislative period. The constitution does not prohibit the election of elected members to the presidency of the Meshrano Jirga, but emphasizes the election of a speaker for a legislative term. It seems that the difference in the term of membership of the elected members does not prevent them from being elected to the presidency of the Meshrano Jirga, because, when elected members elected by the relevant councils, they lost their membership in those councils. If one of the elected members elected as speaker of Meshrano Jirga they got their legitimacy from the vote of members of Meshrano Jirga.

Keywords: Council, Meshrano Jirga, Elected Members, Appointed Members

Mr. Khawaja Jamshid Seddiqi, Assistant Professor and Academic Administrator, Faculty of Law, Kardan University.

خواجه جمشدد صدیقی چکیده

شورای ملی، عالی‌ترین ارگان قانونی جمهوری اسلامی افغانستان است، شورای ملی برای نو مجلس «کابینې جرگه و مشرانوجرگه» می‌باشد. مشرانوجرگه مرکب از سه نایب است. نو نایب اعضای مشرانوجرگه انتخابی و یک نایب دیگر آن توسط رئیس جمهور انصاب می‌گردد. مدت عضویت نو نایب انتخابی سه سال و چهار سال است که مدت عضویت اعضای انصابی پنج سال می‌باشد. تفاوت در مدت عضویت اعضای انتخابی و انصابی برپیش‌فابی را در ارتباط انتخاب رئیس مجلس مشرانوجرگه موجب نزاع بوده است. رئیس مجلس مشرانوجرگه باید برای یک

نوبه انتخابی انتخاب گردد. مدت عضویت اعضای انتخابی مطابق با یک نوبه قانونی باشد. قانون اساسی انتخاب پندری اعضای انتخابی را به ریاست مجلس مشرانوجرگه منع کرده که بران‌تخاب شدن رئیس مجلس برای یک نوبه قانونی نگذرد بوده است. به نظر می‌رسد که تفاوت در مدت عضویت اعضای انتخابی مجلس مشرانوجرگه مانع انتخاب پندری آنرا به ریاست مجلس شده و بی‌تواند زیرا،

زطای که اعضای انتخابی توسط شورایی مربوط به عنوان عضو انتخابی به مجلس مشرانوجرگه معرفی شوند عضویت خود را در شورایی مربوط از دست که یکی از اعضای انتخابی به حیث رئیس مجلس مشرانوجرگه خود را از روی اعضای مجلس

می‌داند. در صورتی
مشرانوجرگه انتخاب گردد
مشرانوجرگه حاصل می‌گردد.

کلمات کلیدی: شورا، مشرانوجرگه، اعضای انتخابی، اعضای انصابی

مقدمه

نرکذب مجلس مشرانوچرگه باعث اختالف نظر در باب انتخاب رئیس مجلس گردیده است. بر اساس قانون اساسی مجلس مشرانوچرگه مرکب از سه ثابت است «اعضای مشرانوچرگه به ترتیب ذیل انتخاب و تعیین می شوند: از جمله اعضای شورای هر ولایت، یک نفر به انتخاب شورای مربوط برای مدت چهار سال. از جمله اعضای شوراهای ولسوالی‌های هر ولایت، یک نفر به انتخاب شورا‌های مربوط برای مدت سه سال. یک ثابت باقیمانده از جمله شخصیت‌های خبر و با تجربه به شمول دو نفر از نمایندگان معنولین و معنوبین، دو نفر نمایندگان کوچی‌ها با تعیین رئیس جمه‌ور برای مدت پنج سال»^۱.

در غالب کشورهای اصل بر انتخابی بودن رئیس و اعضای هیأت رئیسه است. رئیس مجلس بر اساس نقش برجسته و حساس، با اکثریت مطلق اعضای مجلس برگزیده می‌شود... مجلس قانونگذاری در انتخاب رئیس بسیار حساسند و به دنبال گزینش اشخاصی می‌روند که واجد اقتدار شخصی، وارسنگی لازم، نرمش در خلق و خو و سرعت در انتقال و صحت در قضاوت و استقامت در تصمیم باشند^۲. اهمیت روز افزون ریاست مجلس و اختالف نظر در ارتباط انتخاب پذیری اعضای انتخابی مجلس باعث شده تا روی موضوع تحقیق گردد تا بتوانیم زمینه بحث بیشتر را در ارتباط به موضوع باز نمایانیم. پرسش اصلی تحقیق این است که، با در نظر داشت این که مدت عضویت اعضای انتخابی مجلس مشرانوچرگه سه سال و چهار سال است، آیا اعضای انتخابی مجلس می‌توانند به ریاست مجلس مشرانوچرگه که برای یک دوره تعیین شده (پنج سال) انتخاب می‌گردد، کارند و انتخاب گردند؟

۲- ترکیب و مدت کار مجلس مشرانوچرگه

مطابق قانون اساسی افغانستان، دو ثابت مجلس مشرانوچرگه باید از طریق شوراهای ولایتی و شوراهای ولسوالی مربوط انتخاب گردند.^۳ اعضای انتخابی

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان، ماده ۴۸، جریده رسمی (۸۱۸)
 ۲. قاضی، ابوالفضل، حقوق اساسی و نظام ملی افغانستان (نهران: نشر میزان، ۱۳۸۱)، ۹۱۴، ۳۴۰، ۳. حکومت طی نزدیک به دو دهه اخیر دلائل مختلفی را در ارتباط به عدم برگذاری انتخابات شوراهای ولسوالی‌ها ارائه داشته است، از آن جمله دو دلیل عمده را که بیشتر به آن ناکند شده این است که از یکطرف مرزها میان ولسوالی‌های کشور روشن و مشخص نیست و از سوی دیگر برای برگذاری این انتخابات حکومت بودجه ندارد. اما بیشترین دلیل موجودیت مزاحمت بر سر مرزهای ولسوالی‌ها دانسته شده است، چرا که در کتاب اکیه نحت عنوان (ره‌های پیرامون انتخابات پارلمانی افغانستان (که توسط واحد تحقیق و ارزوایی افغانستان نشر شده چنین تذکر شده است: «قرار بود تا انتخابات این شوراها نیز با انتخابات ولسی‌چرگه و شوراهای ولایتی همزمان دایر گردد، اما با وجود مشکلات و مزاحمت‌های بالی حدود مرز این ولسوالی‌ها، کم‌بیشتر در انتخابات در مارچ ۲۰۰۵، تصمیم گرفت تا بعد از حل و فصل این مشکلات توسط ولسی‌چرگه و تعیین حدود مرزی ولسوالی این انتخابات را به تعویق اندازد. برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به: ایدرو رونالدز و دیگران، ره‌های پیرامون انتخابات پارلمانی در افغانستان، ۵۰۰۲، ترجمه نرغون شارق، نشر دفتر واحد تحقیق و ارزوایی افغانستان.

مجلس مشرانوجرگه منتخب مسبقاً مردم نمی‌شوند، بلکه هر کدام توسط اعضای شوراهای والیت‌های و شوراهای ولسوالی‌های ولسوالی انتخاب می‌گردند. اعضای شوراهای والیت‌های و شوراهای ولسوالی‌های بصورت مسبقاً توسط مردم انتخاب می‌گردند. بدین لحاظ اعضای منتخب مجلس مشرانوجرگه طی یک انتخابات دو درجه‌ای به مجلس مشرانوجرگه راه می‌یابند.

مدت کار هر ثلاث مجلس مشرانوجرگه متفاوت است، مطابق قانون اساسی مدت کار اعضای انتصابی پنج سال است اما مدت کار اعضای معرفی شده از جانب شوراهای والیت‌های چهار سال و اعضای معرفی شده از جانب شوراهای ولسوالی سه سال تعیین گردیده است.⁴ این تفاوت ناشی از آن است که اعضای انتخابی مشرانوجرگه از طریق شوراهای والیت‌های و شوراهای ولسوالی انتخاب می‌گردند، مدت کار هر کدام از این دو شورای محلی مطابق به قانون اساسی بالترتیب چهار سال و سه سال است⁵، بنابراین آن تفاوت در مدت کار اعضای انتخابی مجلس مشرانوجرگه ریشه در مدت کار شوراهای والیت‌های و شوراهای ولسوالی دارد که این اعضا از طریق و به نمایندگی از همان شوراهای انتخاب می‌گردند. یک ثلاث دیگر مجلس که توسط رئیس جمهور انتصاب می‌گردد مدت کار آن پنج سال است، بناً به پیشنهاد رئیس مدت کار را یک ثلاث انتصابی مجلس دارد. انتصابی بودن اعضای مجلس باعث فقدان صلاحیت‌ها و اختیاراتی می‌گردد که مجلس انتخابی از آن برخوردار است.⁶ اعضای مدت متفاوت کار اعضای مجلس مشرانوجرگه را موثر بر نفوذ، صلاحیت‌ها و موثریت آنها می‌دانند چنانچه در کتاب مبادی حقوق اساسی افغانستان به این مسئله اشاره شده است «دوره متفاوت خدمت- سه، چهار و پنج سال- تفاوت عملی بر صلاحیت و نفوذ نمایندگان و همچنین بر موثریت آنها نیز دارد».⁷

برای وضاحت بیشتر موضوع، الزم است تا چگونگی انتخاب رئیس مجلس مشرانوجرگه را از نظر تاریخی در نظام حقوقی افغانستان بصورت گذرا مورد مطالعه قرار دهیم.

۳- پیشینه انتخاب رئیس مجلس مشرانوجرگه در نظام حقوقی افغانستان

با تصویب اولین قانون اساسی در کشور نهادی بنام «شورای دولت» در قانون اساسی در نظر گرفته شد، این شورا دارای اعضای انتخابی و انتصابی بود.⁸ طبق نظامنامه تشکلات اساسی افغانستان، رئیس شورای دولت از میان اعضای شورا توسط پادشاه تعیین می‌گردید.⁹ اما بر اساس ماده ۹۶ نظامنامه

⁴. قانون اساسی، ماده ۴۸

⁵. قانون اساسی، ماده ۸۳۱ و ۴۱۰

⁶. بوشه‌ری، جعفر، *حقوق اساسی صریح و توابع* (تهران: نشر شرکت سهامی انتشار، ۱۳۸۱)، ۴۱۱

⁷. بی نام، *مبانی حقوق اساسی* (کابل: نشرات پروژه تعالیمات حقوقی افغانستان، ۱۹۳۱)، ۹۴۱

⁸. نظامنامه اساسی دولت (نخستین قانون اساسی افغانستان)، ماده ۹۳ و ۴۰۴

⁹. نظامنامه تشکلات اساسی افغانستان، ماده ۴۹، مصوب سال ۱۳۳۱ کابل، مطبعه دارالاساطره

تشکلات اساسیه افغانستان مصوب سال ۲۰۳۱، رئیس و اعضای شورای دولت توسط اعضای طبیعی و انتخابی شورا انتخاب و با منظوری پادشاه منصوب می شوند^{۱۰}. به هر صورت، این شورا را نمی‌توان پارلمان به معنای امروزی نامید^{۱۱}.

برای نخستین بار پارلمان به مذهب امروزی در قانون اساسی مصوب سال ۱۳۱۰ هـ پیش‌بینی گردید. در این قانون اساسی مجلس نمایندگان بنام شورای ملی و مجلس سنا، بنام مجلس اعدان نام می‌گردد. تمام اعضای مجلس اعدان توسط پادشاه انتصاب می‌گردند^{۱۲}. در این دوره رئیس شورای ملی بنام عبدالاحد خان ماه‌نار توسط پادشاه انتصاب شده بود^{۱۳}.

در قانون اساسی سال ۱۳۴۳ هـ، پارلمان دو مجلسی تحت عنوان شورای ملی در نظر گرفته شد که داری دو مجلس، ولسی جرگه و مشرانو جرگه بود^{۱۴}. «رئیس مشرانو جرگه از بین اعضای آن از طرف پادشاه تعیین می‌شود»^{۱۵}. طبق قانون اساسی ۱۳۴۳ مشرانو جرگه مرکب بود از سه نایب. یک نایب از میان افراد خیر و با تجربه برای مدت پنج سال از طرف پادشاه تعیین می‌شود. یک نایب دیگر از میان اعضای جرگه هر ولایت به مدت سه سال و نایب دیگر از طریق انتخابات آزاد، عمومی، سری و مستقیم برای مدت چهار سال توسط ساکنین هر ولایت انتخاب می‌گردند^{۱۶}.

در قانون اساسی سال ۱۳۶۶ هـ پارلمان دو مجلسی تحت عنوان «شورای ملی» متشکل از دو مجلس ولسی جرگه و سنا در نظر گرفته شد، مجلس سنا مرکب از اعضای انتخابی و انتصابی بود، اعضای مجلس سنا مرکب بود: از هر ولایت دو نفر برای مدت پنج سال به انتخاب مردم از طریق رای گیری عمومی، مساوی، آزاد، سری و مستقیم. از جمله اعضای شورای هر ولایت دو نفر به مدت سه سال به انتخاب شورای مربوط. یک نایب باقی مانده... به تعیین رئیس همه‌ور به مدت چهار سال. رئیس مجلس سنا از میان اعضای مجلس برای مدت پنج سال انتخاب می‌گردند.^{۱۷} رئیس مجلس سنا از میان اعضای انتخابی که برای مدت پنج سال انتخاب شدند، انتخاب می‌گردند.^{۱۸}

با مال‌حظه پیش‌بینی تاریخی انتخاب و انتصاب رئیس مجلس اول که در دوره‌های مختلف بنام (مجلس اعدان، سنا و مشرانو جرگه) نام گرفته، چنین نتیجه

۱۰. نظامنامه تشکلات اساسیه افغانستان، ماده ۹۶، مصوب سال ۲۰۳۱، طبع مجلس عالی وزراء، قایل

دسترس در Αφγανισταν Δηταλ Διβαρη

۱۱. سرور دانش، *قوی لوی لوی افغانستان* (کابل: انتشارات موسسه تحکالت عالی این سنا، چاپ دوم،

۱۹۳۱)، ۵۳۶

۱۲. اصول اساسی دولت (قانون اساسی سال ۱۳۱۰ هـ ش)، ماده ۷۶

۱۳. غبار، دیرالیم محمد، *انجمن لوی لوی افغانستان* (پشاور: انتشارات خاوران پراکترز، ۸۸۳۱)، ۵۰۰۱

۱۴. قانون اساسی ۱۳۴۳، ماده ۲۴

۱۵. قانون اساسی ۱۳۴۳، ماده ۰۶

۱۶. قانون اساسی ۱۳۴۳، ماده ۵۴

۱۷. قانون اساسی سال ۱۳۶۶، ماده ۸۷، ۹۷ و نوره دوم ماده ۴۸

۱۸. پاشا، نوراکبر، *سنا*، (کابل، ۱۳۶۳)، ۶۲

می‌گذرد که، مطابق قانون اساسی سال ۱۳۱۰ تمام اعضای مجلس اعدان انتصابی بوده بنا ۱۹ چگونگی انتخاب رئیس مجلس از میان اعضای انتخابی منتهی است. مطابق قانون اساسی سال ۱۳۳۱ رئیس مجلس مشرانوچرگه از میان اعضای مجلس توسط پادشاه تعیین می‌گردد. اینکه پادشاه رئیس مجلس را از میان اعضای انتخابی یا انتصابی تعیین نماید محدودیت قانونی وجود نداشت، چنانچه پس از تصویب قانون اساسی ۱۳۳۱ عبداللهی داوی نماینده منتخب والدیت کابل به حیث رئیس مشرانوچرگه توسط پادشاه تعیین گردید.¹⁹ و در دوره سیزدهم تقویم ۵۴ رئیس مجلس مشرانوچرگه بود.²⁰ مطابق قانون اساسی سال ۱۳۳۱ رئیس مشرانوچرگه برای یک دوره تعیین شده صرف از میان اعضای انتخابی مجلس سنا انتخاب می‌گردد.

در نتیجه از نظر تاریخی در افغانستان برای انتخاب رئیس مجلس مشرانوچرگه از روش‌های مختلف استفاده شده است، اما باید توجه داشت که انتصاب رئیس مجلس مشرانوچرگه توسط پادشاه در نظام شاهی را می‌توان توجه نمود اما در زمان حکومت داکتر نجیب، رئیس مجلس مشرانوچرگه صرف از میان اعضای انتخابی توسط اعضای مجلس مشرانوچرگه انتخاب می‌گردد. یعنی اعضای انتصابی حق کاندید شدن به ریاست مجلس مشرانوچرگه را نداشتند، بنا ۲۱

با در نظر داشت پیشینه انتخاب رئیس مجلس مشرانوچرگه در نظام حویتی افغانستان، محدود پنداشتن ریاست مجلس مشرانوچرگه به اعضای انتصابی را در نظام جمهوری نمی‌توان توجه کرد. از جانب دیگر موجودیت اعضای انتصابی به دلیل فقدان مشروعیت هم‌کرانیک ناآرامی بر صالحیت مجلس دارای اعضای انتصابی می‌گذارد.²¹ بسیاری از محققان عصر نظام‌های دوجامی را خاتمه یافته تلقی کرده اند و معتقدی می‌اند که شدن فرایند قانونگذاری و ناآرامی این نظام‌ها در پاسخ‌گویی به تحولات سریع اجتماعی و سیاسی و نیز ارتجاعی بودن آنها به علت غیور انتخابی بودن اعضا از جمله دلایل مهم این روند برشمرده اند.²² بنا ۲۲ نمی‌توان ریاست مجلس مشرانوچرگه را محدود به اعضای انتصابی دانست.

۱۹. نسیمی، محمد ناسی، *رابطه پارلمان با حکومت‌های افغانستان در سه نیمه سده بیستم*، کابل: انتشارات

امیری، ۱۳۹۱، ۷۳

۲۰. مهربان، عبدالله، *تاریخ شوراهای افغانستان*، کابل: ۱۳۹۱، ۶۰۵

۲۱. Βυλμερ, Ελλιοτ, Βιχαμεραλισμ,)Ιντερνατιοναλ ΙΔΕΑ Χονστιτιτιον-Βυλδινγ Πριμερ 2, Πυλισηεδ ιν 2014 βψ Ιντερνατιοναλ ΙΔΕΑ, ΙΣΒΝ: 978-91-7671-107-1(۴۱

۲۲. وکندان، حسن، *گفتار می در قانون و قانون گفتری*، مجموعه مقالات، تهران، مجلس شورای اسالامی، مرکز پژوهش‌ها، ۱۳۹۱، ۸۳۳

۴. نگاهی به چگونگی انتخاب رئیس مجلس سنا در فرانسه، ایتالیا، ژاپن و ازبکستان

دولت جمهوری فرانسه دارای پارلمان دو مجلسی است در این کشور «رئیس مجلس شورای ملی» برای یک دوره مجلس انتخاب می‌شود و رئیس مجلس سنا بعد از هر انتخابات میان دوره‌ای انتخاب می‌شود^{۲۴}. قانون اساسی فرانسه تعداد اعضای مجلس ملی و مجلس سنا و مدت کار هر یک از مجلس را به قانون اورگانیک واگذار نموده است^{۲۵}. طبق اصول وظائف داخلی مجلس سنا فرانسه، رئیس مجلس سنا برای مدت سه سال انتخاب می‌گردد^{۲۶}. از سال ۱۱۰۲ به بعد مدت کار اعضای مجلس سنا شش سال تعیین شده است^{۲۷}. دولت جمهوری دموکراتیک ایتالیا نیز از نظر شکل دولت بسط و دارای پارلمان دو مجلسی است، مدت کار مجلس سنا پنج سال است، تمام اعضای مجلس سنا بصورت مستقیم توسط رای دهندگانی که سن ۵۲ سالگی را تکمیل نموده باشند انتخاب می‌شوند، مجلس سنا دارای ۵۱۳ عضو انتخابی است، همچنان هر رئیس جمهور سابق، مادام‌العمر سناتور قانونی است، مگر آن که از این شغل انصراف دهد، رئیس جمهور می‌تواند پنج نفر از اتباع کشور را که به علت کارها یا موفقیت‌های استثنایی‌شان در زمینه‌های اجتماعی، علمی، هنری و ادبی که به افتخار مدهی نائل آمده اند، به عنوان سناتور مادام‌العمر منصوب نمایند. رئیس مجلس سنا از میان اعضای مجلس انتخاب می‌گردد^{۲۸}.

جمهوری ژاپن دارای دولت بسط و پارلمان دو مجلسی است، اعضای مجلس سنا بشکل غیر مستقیم به مدت شش سال انتخاب می‌گردند، نصف اعضای مجلس هر سه سال بعد تجدید می‌گردد. رئیس مجلس سنا توسط رئیس جمهور نامزد و با رای اکثریت اعضای مجلس سنا انتخاب می‌گردد. رئیس جمهور حق انحلال پارلمان را دارد^{۲۹}. مجلس سنا دارای ۹۴ عضو است که ۴۳ عضو آن بشکل غیر مستقیم انتخاب و ۴۱ عضو آن توسط رئیس جمهور انصاب می‌گردد^{۳۰}. دولت جمهوری ازبکستان شکل بسط داشته و دارای پارلمان دو مجلسی است، مدت کار مجلس سنا پنج سال است، رئیس مجلس سنا از میان اعضای مجلس توسط رئیس جمهور نامزد و با رای اکثریت اعضای مجلس برای یک دوره کاری

^{۲۳} . Νατιοναλ Αссεμβλψ

^{۲۴} . قانون اساسی فرانسه، مصوب سال ۸۵۹۱م، ماده ۲۳

^{۲۵} . قانون اساسی فرانسه، ماده ۵۲

^{۲۶} . اصول وظائف مجلس سنا فرانسه (Στανδινγ Ορδερσ οφ τηε Σενατε)، ژوره اول ماده ۳

^{۲۷} . Ολιπιερ Χοστα (2013): Ιντροδυχτιον: Παρλιαμενταρη Ρεπρεσεντατιον ι ν Φρανχε, Τηε Θουρναλ οφ Λεγισλατιβε Στυδιεσ, 19:2, 129-140

^{۲۸} . قانون اساسی ایتالیا، مصوب سال ۷۴۹۱، ماده ۵، ۵۵، ۷۵، ۸۵، ۹۵ و ۰۶

^{۲۹} . قانون اساسی ژاپن مصوب سال ۵۹۹۱م، ماده ۰۵، ۱۵، ۸۵ و ۳۶

^{۳۰} . ΠΠΥ (ηττπσ://δατα.ιπυ.οργ/νοδε/87/βασιχ-ινφορματιον?χηαμβερ_id=134 37)

مجلس انتخاب می‌گردد³¹. مجلس سنا ۰۰۱ عضو دارد که ۴۸ عضو آن بشکل غیر مسنوقم انتخاب و ۶۱ عضو آن توسط رئیس جمهور انتصاب می‌گردد³² با نگاه گذرا به چگونگی انتخاب رئیس مجلس سنا در کشورهای فرانسه، ایتالیا، ژاپن و ازبکستان چنین نتیجه می‌گردد که، بصورت کلی انتخاب رئیس مجلس با دو روش ذیل صورت می‌گیرد.

در فرانسه و ایتالیا رئیس مجلس سنا بدون دخالت ریاست جمهوری از میان اعضای مجلس انتخاب می‌گردد، تمام اعضای مجلس سنا فرانسه بشکل غیر مسنوقم و اعضای مجلس سنا ایتالیا بشکل مسنوقم انتخاب می‌گردند. در ایتالیا روسای جمهور قبلی بشکل مادام‌العمر عضویت مجلس سنا را کسب می‌کنند، علاوه بر آن رئیس جمهور می‌تواند پنج نفر از اتباع را به عنوان عضو مجلس سنا منصوب کند.

در کشور ژاپن و ازبکستان، رئیس مجلس سنا توسط رئیس جمهور نامزد می‌گردد، در نتیجه اعضای مجلس مشخصاً نمی‌تواند خود را به این مقام نامزد

نمایند. در این دو کشور اعضای مجلس مرکب از اعضای انتخابی و انتصابی است، اعضای انتصابی توسط رئیس جمهور انتصاب می‌گردند. بناً مشخصی را که رئیس جمهور بخواهد به عنوان رئیس مجلس سنا انتخاب گردد نخست او را به عنوان عضو انتصابی به مجلس انتصاب و سپس نامزد مقام ریاست مجلس می‌کند³³.

۵- چگونگی انتخاب رئیس مجلس مشرانوچرگه بر اساس قانون اساسی ۲۸۳۱

مطابق به حکم قانون اساسی «هر یک از دو مجلس شورای ملی، در آغاز دوره کار، یک نفر از اعضای خود را به حث رئیس برای یک دوره تعیین می‌کند و دو نفر را به حث نایب اول و نایب دوم و دو نفر را به حث منشی و نایب منشی برای مدت یک سال انتخاب می‌کند، این اشخاص هیئت اداری ولسی چرگه و مشرانوچرگه را تشکیل می‌دهند...»³⁴.
انتخاب رئیس مشرانوچرگه برای یک دوره تعیین می‌کند به منظور حفظ ثبات مجلس، تأمین و تحکیم روابط با دو قوه دیگر و رهبری مجلس باید به یک دوره تعیین صورت گیرد³⁵.

³¹. قانون اساسی ازبکستان مصوب سال ۱۹۹۱م، دوره دوم ماده سوم، ماده ۶۷ و ماده ۶۸

³². ΠΥ (ηττπσ://data.πυ.org/vode/187/βασιχ-ινφορματιον?χηαμβερ_id=13481)

رئیس مجلس سنا کشور قزاقستان (مأولین هشتم بائف) از جمله اعضای انتصابی مجلس سنا است. برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید: <http://senate.parlam.kz/en->

³⁴. ژانورن اساسی، ماده ۷۸

³⁵. رسولی، محمد اشرف، *نمونه و تبه کاران لویلی نهم پوښتن* (کابل: انتشارات سغند، ۱۳۸۹)، ۱۸۳

مطابق قانون اساسی، رئیس مجلس مشرانو جرگه باید توسط اعضای مجلس انتخاب گردد، نردندی در این که رئیس مجلس باید توسط اعضای آن مجلس انتخاب گردد وجود ندارد، اما آنچه باعث اختلف نظر گردیده انتخاب رئیس مجلس مشرانو جرگه به یک دوره نقنینده است، یک دوره نقنینده مجلس مشرانو جرگه پنج سال را در بر میگیرد، مطابق قانون اساسی مدت کار اعضای انحصاری مجلس مشرانو جرگه پنج سال است³⁶. اما اعضای انتخابی مجلس مشرانو جرگه برای مدت چهار سال و سه سال انتخاب میگردند. تفاوت مدت کار هر ثلث مجلس مشرانو جرگه باعث گردیده تا در ارتباط ریاست مجلس مشرانو جرگه اختلف نظر ایجاد شود.

در قانون اساسی به صراحت گفته نشده که رئیس مجلس مشرانو جرگه از میان اعضای انحصاری، انتخاب گردد، اما ذکر (یک دوره نقنینده) چنین پنداشده شده که رئیس مجلس باید از میان اعضای انحصاری، انتخاب گردد، استدلالی که صورت میگیرد این است که چون مدت کار اعضای انحصاری پنج سال است و رئیس مجلس هم باید به یک دوره نقنینده انتخاب گردد پس باید از میان اعضای انحصاری، انتخاب گردد.

در دوره پانزدهم نقنینی (نوعی دور اول نقنینی بعد از تصویب قانون اساسی ۲۸۳۱) رئیس مجلس مشرانو جرگه از میان اعضای انحصاری³⁷ انتخاب گردید. اما در دور نقنینی شانزدهم و هفدهم رئیس مجلس مشرانو جرگه از میان اعضای انتخابی³⁸، انتخاب گردید.

در دور شانزدهم نقنینی انتخابات هیئت اداری مشرانو جرگه قبل از معرفی اعضای انحصاری مجلس صورت گرفت. این مسئله باعث ایجاد دیدگاه های مختلفی در مورد به انتخاب رئیس مجلس از میان اعضای انتخابی گردید، طوریکه طرف حکومت مدعی گردید که رئیس مجلس باید از میان اعضای انحصاری انتخاب گردد، در مقابل اعضای انتخابی که خود قبل از انحصار اعضای انحصاری رئیس مجلس را انتخاب نموده بودند، ادعای حکومت را بی بنیاد خوانده و آنرا رد می کردند. در نتیجه این اختلف نظر ها، رئیس جمهور این مسئله را به کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون اساسی زریعه اجاله شماره ۳۵۴۴۱ مورخ ۹۸۳۱/۱۱/۹ اجاله نمود. کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون اساسی با استناد به حکم بند دوم ماده (۳۸)، (۴۸) و بند اول ماده (۷۸) قانون اساسی، نظریه حقوقی ذیل را در مورد به انتخابات مذکور ابراز نمود:

³⁶ . اتحادیه بشن البارلمانی دوره کاری مشرانو جرگه را پنج سال شمردده است مراجعه کنید به https://data.ipu.org/content/afghanistan?chamber_id=13575

³⁷ . صبغت هلا محمد، رئیس مجلس مشرانو جرگه در دور پانزدهم نقنینی بود.

³⁸ . فضل هادی مسلمانار یکی از اعضای انتخابی مجلس است که نخست به صفت نائب اول و بعداً به

صفت رئیس مجلس مشرانو جرگه در دور شانزدهم نقنینی انتخاب گردید موضوع در دور هفدهم نقنینی نیز رئیس مجلس مشرانو جرگه انتخاب شد.

1. بند اول ماده (۷۸) قانون اساسی حکم می‌کند: «هر یک از دو مجلس شورای ملی در آغاز دوره کار، یک نفر از اعضای خود را برای یک دوره نئینده به حث رئس... انتخاب می‌کند. 2.
 - بند دوم ماده (۳۸) قانون اساسی چنین مشعر است که یک دوره نئینده در اول سرطان سال پنجم بعد از اعلان انتخابات پائان می پذیرد و دوره نئینده جدید آغاز به کار می‌کند. بنابراین، مدت ریاست مجلسین حد اقل بیش از چهار سال تمام است.
 3. ماده (۴۸) قانون اساسی چنین مشعر است: «اعضای مشرانو جرگه به ترتیب ذیل انتخاب و نئین می شوند:
 1. از جمله اعضای شورای هر والدت، یک نفر به انتخاب شورای مربوط برای مدت چهار سال.
 2. از جمله اعضای شورا های ولسوالی های هر والدت، یک نفر به انتخاب شورا های مربوط برای مدت سه سال. 3.
 - یک ثلث باقی مانده از جمله شخصیت های خیر و با تجربه به شمول دو نفر از نمایندگان معلولین و معویین، دو نفر نمایندگان کوچی ها با نئین رئیس جمهور برای مدت پنج سال.
- به موجب این ماده اعضای اینصافی مشرانو جرگه مدت عضویت شان بدشاز چهار سال را در بر می‌گیرد. بنا براین نه‌ها اکن دسینه از اعضای اکن مجلس شرط کاندد شدن در مقام ریاست آن را دارا می‌باشند.
- به موجب حکم نئیره دوم ماده (۴۸) قانون اساسی یک ثلث اعضای مشرانو جرگه به انتخاب شورای های ولسوالی‌های هر والدت صورت می‌گیرد. بنابراین، در مورد تطبیق این حکم قانون اساسی نیز در آینده اقدامات عملی صورت گیرد. این نظریه حقوقی با رعایت حکم نئیره های دوم و سوم ماده هشتم و نئیره اول ماده نهم قانون کمیسیون مسنؤل نظارت بر تطبیق قانون اساسی ابراز گردید و به اساس ماده پانزدهم قانون مذکور از طریق رسانه های خبری دولتی به اطلاع عموم رسانیده می‌شود³⁹.
- نظریه حقوقی فوق که بر مبنای درخواست رئیس جمهور، توسط کمیسیون مسنؤل نظارت بر تطبیق قانون اساسی ارائه گردیده بود مورد پذیرش مشرانو جرگه واقع نگردد، چنانچه در جلسه مورخ ۲۱ دیو ۹۸۳۱، نظر نه حقوقی کمیسیون مسنؤل نظارت بر قانون اساسی غرر موجه و غرر واقعی خوانده شد و برای رد آن اعالمده مطبوعاتی ذیل را صادر نمود:

39. نئسره ها، و مشوره های حقوقی سال ۹۸۳۱ کمیسیون مسنؤل نظارت بر تطبیق قانون اساسی، گردیده شده از سائت کمیسیون مسنؤل نظارت بر قانون اساسی.

«رئیس جمهور کشور به تاریخ ششم دلو شورای ملی ج.ا.ا را رسماً افتتاح نمودند که شورا اجازه تدوین مجلسین شورای ملی طبق اصول وظائف داخلی خود در اولین جلسه، رئیس و هیئت اداری موثقت خود را به خاطر انتخاب رئیس و هیئت اداری مجلس انتخاب می نمایند. که مشرانوچرگه در اولین جلسه خود از جلال‌المبارک رئیس جمهور تقاضای معرفی یک ثابت باقیمانده اعضای سنا را تا روز شنبه نمود اما اعضای انتصابی تا هنوز هم معرفی نشده اند. مجلس مطابق احکام قانون اساسی و اصول وظائف داخلی بعد از انتخاب رئیس و هیئت اداری موثقت در یک نصاب کامل باز و هموکرانیک در حضور رسانه ها به اتفاق اعضای دو ثابت حاضر در مجلس رئیس و نایب اول را انتخاب نموده هیئت اداری توسط انتخابات آزاد سری و مسبقاً در بین ۲۱ نفر کاندید در پست های نایب دوم منشی و نایب منشی و اصول وظائف داخلی صورت گرفت.

نظر کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون اساسی در جواب احاله ریاست جمهوری پیرامون انتخابات رئیس و هیئت اداری مشرانوچرگه به نشر رسید، بنا به مشرانوچرگه بعد از غور و بررسی و مذاقه کامل کمیسیون موثقت، اعلامیه مطبوعاتی را به نشر می سپارد:

1. کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون اساسی با اسناد مواد قانون اساسی ابراز نظر نموده که نظر کمیسیون مذکور با در نظر داشت دلائل موجه و آشکار قانون اساسی و اصول وظائف داخلی مشرانوچرگه کامل رد و از لحاظ حقوقی نافذ اعتبار می باشد.
2. اسنادال کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون اساسی به حکم بند دوم ماده 83 و ماده 84 و بند اول ماده 87 قانون اساسی کامل غیر وارد و نافذ اعتبار حقوقی میباشد.
3. ماده 84 قانون اساسی مدت عضویت اعضای مجلس سنا را به دوره های مختلف کاری تقسیم نموده و صراحناً سیزدهم دورانی را تعیین نموده که دوره تقنینی شان به سه بخش متفاوت می باشد، 3 سال، 4 سال و 5 سال مکمل و بدون هیچ گونه حدی. اسناد کمیسیون به ماده 83 قانون اساسی کامل یک دغدغه حقوقی و تحریف آشکار قانون اساسی بوده

به مشرانوچرگه ارتباط نداشته به تمام معنی مربوط ولسی جرگه میباشد. ماده فوق الذکر در بند دو صراحناً ذکر می نماید دوره کار ولسی جرگه به تاریخ اول سرطان سال پنجم بعد از اعلان نتایج انتخابات به پادان می رسد و شورای جدید آغاز به کار می نماید. اسناد به این ماده در مورد رئیس و هیئت اداری مشرانوچرگه یک نخطی آشکار و یک پیوند بی معنا و دور از واقعیت است که با تأسف از یک مرجع مهم حقوقی کشور به آن استدلال شده است.

4. ماده 87 قانون اساسی مشعر است هر تک از دو مجلس شورای ملی در آغاز دوره کار تک نفر از اعضای خود را بحدت رئیس برای تک دوره تقنینیه انتخاب می نمایند در ماده فوق در انتخاب رئیس مجلس کلمه اعضای، بدون هیچ گونه تغییری به کار برده شده از انتخابی و انتصابی تذکری نیست، و نه ضمناً و نه تصریحاً بنا به استناد به ماده فوق الذکر دغدغه حقوقی و قانونی نداشته و ندارد. ماده 87 ریاست مجلس را به تک دوره تقنینی ذکر کرده منظور مقررین حد اکثر است حد اول خود بخود شامل حکم است. و نیز اعضای سنا در همه حقوق و امتیازات و با هم

مساوی هستند یکی از حقوق با هم مساوی شان حق انتخاب کردن و انتخاب شدن است. نظر کمسیون با در نظر داشت ماده 22 قانون اساسی که هر نوع تبعیض و امتیاز بین اتباع کشور را ممنوع قرار داده است و این نظر نوآم با تبعیض است و نیز در فصل سوم و ماده هشتم اصول وظائف داخلی به صراحت مقرر شده در صورت وفات، عزل، استعفا و تا ختم عضویت رئیس در مشرانوچرگه عضو دیگری برای بقیه دوره تقنینیه انتخاب می گردد. و همچنین عرف و روه پارلمانی در دور اول مجلس سنا دلیل بر ناعد انتخاب رئیس و هدت اداری سنا می باشد که در دور گذشته جالیشاب حضرت صاحب و آقایان باختر امین زی و سروری اعضای انتخابی مجلس نیز خود را به ریاست مجلس گانده نموده از اعضای مجلس رای گرفته اند اگر اعضای انتخابی حق انتخاب شدن را در ریاست مجلس نداشته باشند در دوره تقنینیه گذشته مجلس سنا چرا چنین تک عمل غیر قانونی صورت گرفت و هیچ نهاد حقوقی در این مورد اظهار نظری نکرد و اگر چنین عملی خلاف قانون اساسی می بود چرا برای جلوگیری آن اقدامات قاطع صورت نگرفت؟

یکی از وظائف رئیس مجلس تدبیر اصول وظائف داخلی در مطابقت به احکام قانون اساسی می باشد که در اصول وظائف داخلی در مورد انتخاب رئیس هیچ گونه وضاحت برای اینکه اعضای انتخابی نباشند وجود ندارد با در نظر داشت دالیل فوق نظر کمسیون نظارت بر تطبیق قانون اساسی در مورد رئیس و هدت اداری مجلس سنا هیچ گونه مورد حقوقی و قانونی نداشته بیشتر دغدغه های سیاسی و سلایقه ای بکار گرفته شده است.⁴⁰»

در مورد نظریه حقوقی ارائه شده توسط کمسیون نظارت بر تطبیق قانون اساسی باید تذکر گردد که، استنادی که به بند دوم ماده ۳۸ قانون اساسی صورت گرفته که براساس آن تک دوره تقنینیه تعریف شده، مربوط به مشرانوچرگه

40. اعالیه مطبوعاتی مجلس مشرانوچرگه مورخ ۲۱ دیو ۹۸۳۱، گرفته شده از سایت مجلس مشرانو

نمی‌گردد زیرا در بند دوم ماده ۳۸ به صراحت دوره کاری ولسی جرگه به‌ان گرده و در آن هیچ‌ذکری از مشرانوچرگه صورت نگرفته است. به همین ترتیب در فقره دوم نظریه حقوقی گفته شده که «مدت ریاست مجلسین پیش از چهار سال تمام است» این مورد هم در ارتباط به ریاست مجلس مشرانوچرگه صدق نمی‌کند، زیرا مدت کار اعضای انتصابی مجلس مشرانوچرگه را قانون اساسی پنج سال تعیین نموده به آن یک دوره تعیینی برای مجلس مشرانوچرگه پنج سال تمام است. با در نظر داشت آنچه در نظریه حقوقی کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون اساسی و اعالمه مطبوعاتی مجلس مشرانوچرگه در ارتباط انتخاب رئیس مجلس مشرانوچرگه ذکر گردید، چنین نتیجه گرفته می‌شود که دوره های کاری متفاوت هرات مجلس مشرانوچرگه و انتخاب رئیس مجلس مشرانوچرگه از میان اعضا برای یک دوره تعیینی به هم به نظر می‌رسد. در این مورد، در ماده ۷۸ قانون اساسی دو نکته قابل بحث است، نخست کلمه (اعضای) که بشکل جمع بکار برده شده در بر گرفته تمام اعضای مجلس مشرانوچرگه می‌گردد، به این معنی که هر یک از اعضای مجلس حق دارند تا به عنوان رئیس مجلس انتخاب شوند. ثانیاً (یک دوره تعیینی) به معنی یک دوره کاری مجلس است، با در نظر داشت این که حد اکثر مدت کار یک نایب انتصابی مجلس پنج سال است به آن از نظر زمانی مدت

کار دو نایب اعضای انتخابی مجلس مطابقت با یک دوره تعیینی ندارد. به نظر می‌رسد که هرگاه اعضای مجلس مشرانوچرگه یکی از اعضای انتخابی مجلس را به عنوان رئیس مجلس مشرانوچرگه انتخاب نمایند می‌توان این تصمیم را با در نظر داشت ابهام موجود در قانون اساسی، خلاف قانون اساسی تلقی کرد، زیرا در قانون اساسی حکمی که بدان‌گر تعلیق داشتن ریاست مجلس مشرانوچرگه به اعضای انتصابی باشد وجود ندارد. اما زمانی که یک عضو انتخابی به عنوان رئیس انتخاب گردد از نظر حقوقی مشکلی که ایجاد می‌شود این است که، شورای انتخابی مربوط که رئیس مجلس مشرانوچرگه از طریق آن شورا به عضویت مجلس مشرانوچرگه انتخاب شده، اصولاً نباید عضو جدید را به

مجلس مشرانوچرگه تا زمانی که دوره ریاست آن تکمیل نگردد، معرفی نماید. مجلس مشرانوچرگه برای این که به این اختلاف نظر از جانب خود خاتمه داده باشد در اصول وظائف داخلی مشرانوچرگه چنین حکمی را پیش‌بینی نموده است «تمام اعضای جرگه دارای حقوق مساوی می‌باشند. هر عضو جرگه می‌تواند خود را به پست‌های هیئت اداری جرگه نامزد نماید»⁴¹

۶. نتیجه گیری

مدت کار رئیس مجلس مشرانوچرگه با مدت عضویت دو نایب انتخابی مجلس مطابقت ندارد، عدم مطابقت مدت کار دو نایب انتخابی مجلس دلایلی برای محدودیت

حق انتخاب پذیری اعضای انتخابی شده نمی‌تواند. قانون اساسی در ارتباط به انتخاب رئیس مجلس مشرانوچرگه دچار اشکال عملی است. از نظر تاریخی به استثنای دوره نظام شاه‌ی، در دوره داکتر نجف‌آب مجلس سنا مرکب از اعضای انتخابی و انتصابی بود، بر مبنای قانون اساسی سال ۱۳۶۱ اعضای انتصابی حق کاندید شدن به ریاست مجلس سنا را نداشتند. چگونگی می‌توان بدون موجدیت حکم صریح در قانون اساسی سال ۱۳۸۱، ریاست مجلس مشرانوچرگه را متعلق به اعضای انتصابی دانست. نظریه جزوئی ارائه شده توسط کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون اساسی، سطحی و بعضی از استنادات به ماده‌های قانون اساسی هم‌چنان‌به نبوده و نمی‌تواند در قسمت رافع اختلاف نظر موثر و قناعت بخش باشد. با مال‌حظه به چگونگی انتخاب رئیس مجلس سنا در کشورهای فرانسه، ایتالیا، قزاقستان و ازبکستان چنین نتیجه می‌گیریم که در بعضی از کشورها رئیس مجلس سنا توسط رئیس جمهور انتصاب، نامزد و توسط اعضای مجلس انتخاب می‌گردد مانند قزاقستان و ازبکستان اما برعکس در کشور فرانسه و ایتالیا رئیس مجلس سنا توسط اعضای مجلس بدون دخالت ریاست جمهوری انتخاب می‌گردد. نکته پادانی آن‌که، در زمان تعدیل قانون اساسی چگونگی انتخاب رئیس مجلس مشرانوچرگه باید بشکل صریح در قانون اساسی مشخص گردد. به‌تر خواهد بود تا انتخابات ریاست مجلس مشرانوچرگه هر سه سال بعد تجدید گردد تا تمام اعضای مجلس بتوانند خود را به آن مقام کاندید نمایند.